

HEM BETALAR FÖR DIN MOBIL?

"Jag tror att min mobil är tillverkad i något fattigt land, men jag vet inte säkert. Det är så mycket att tänka på. Men det är klart, det är ju vi i de rika länderna som bestämmer till sist."

CHARLOTTA, 17 ÅR, STOCKHOLM.

Charlotta gick i lågstadiet när hon fick sin första mobiltelefon. Sedan dess har hon haft sju eller åtta mobiler. Hon har också en iPod och en laptop som hon gillar starkt. Medan Charlotta messar och mailar sina vänner i Stockholm arbetar människorna på fabrikerna där telefonerna och datorerna tillverkas ibland **TOLV TIMMAR PER DAG, SEX TILL SJU DAGAR I VECKAN**, för en lön de knappt kan leva på.

Elektronikarbetare i länder som Thailand, Kina och Mexiko jobbar långa dagar och många gånger under farliga förhållanden för att producera de telefoner, mp3-spelare, datorer och dataspel som vi alla gillar. En del arbetare utsätts för farliga kemikalier och **TJÄNAR MINDRE OM DAGEN ÄN VAD EN CAFFE LATTE KOSTAR**. I Afrika riskerar gruvarbetare ibland livet när de utvinnet metallerna som behövs för att vi ska kunna surfa och chatta.

Det är svårt att föreställa sig en värld utan alla våra tekniska prylar. **IT HAR FÖRBÄTTRAT VÅRA LIV** på så många olika sätt. Men hur kan man se till att även de som producerar våra produkter får det bättre? Kampanjen makeITfair vänder sig till konsumenterna runt om i Europa. Människor som bidrar till att uppfylla våra drömmar om den senaste tekniken har också rätt till ett bättre liv.

VILL DU VETA MER? LÄS MER PÅ
WWW.MAKEITFAIR.ORG

En annan verklighet

När Maew begav sig till Bangkok för att söka jobb var hon tvungen att lämna kvar sin dotter hos familjen i norra Thailand. Idag tillverkar hon elektronikkomponenter sex dagar i veckan, tolv timmar om dagen. Chefen låter henne inte ens ta en ordentlig lunchrast. **45 KRONOR PER DAG FÅR HON FÖR MÖDAN**, vilket är precis så pass mycket att hon klarar sig. Varje månad skickar hon också en summa pengar till familjen.

Maew har bett att få vara anonym, eftersom hon är rädd för att förlora jobbet om hon berättar om sina arbetsförhållanden.

"Jag tror inte att konsumenterna i västvärlden har en aning om hur hårt vi arbetar."

MAEW, 28 ÅR, FABRIKSARBETARE I BANGKOK

ALLA HAR SVÄRTA TILL ATT HA DET PÅS

IT har förbättrat våra liv på flera olika sätt. Men för människorna bakom produkterna är situationen en helt annan.

FÖRGIFTNINGAR

De som arbetar inom elektronikindustrin utsätts för högre halter av giftiga kemikalier än de som arbetar inom kemikalieindustrin.

LÅNGA ARBETSDAGAR

I vissa fabriker i Asien arbetar människor tolv timmar per dag, sex till sju dagar i veckan. Att arbeta övertid är ofta obligatoriskt.

LÅGA LÖNER

Trots att de arbetar övertid har många arbetare svårt att få ihop en lön som det går att leva på.

INGA FACKLIGA ORGANISATIONER

I Kina, där de flesta elektronikprodukter tillverkas, finns inga riktiga fackliga organisationer. Utan fackligt stöd är det svårt att förändra och förbättra människors arbetsförhållanden.

VISSTE DU ATT:

- Mer än 95 procent av alla unga i Europa har en egen mobiltelefon
- En miljard mobiltelefoner såldes runt om i världen förra året
- Varannan mobiltelefon och dator tillverkas i Kina
- Bara i Europa slängs varje år mer än 100 miljoner mobiltelefoner, trots att de ofta inte är mer än ett eller två år gamla

LADDADE KONFLIKTER

I en del fattiga länder bidrar gruvdrift till svårösta konflikter som förvärrar fattigdom och lidande. I Kongo-Kinshasa i Afrika bidrog inkomsterna från koltan, en metall som används i mobiltelefoner, till att finansiera ett grymt krig som krävde nästan fyra miljoner offer.

TVÅNGSFÖRFLYTTNINGAR

I Sydafrika har jakten på platina till våra datorer tvingat fattiga människor att ge plats åt nya gruvor. De har tvingats lämna sina hem utan ordentlig ersättning. I Zambia ser invånarna mark och vatten förorenas av gruvbolag som utvinnet metallen kobolt till laddningsbara batterier.

DUMPNING AV AVFALL

Om en mobiltelefon inte återvinns på rätt sätt sprids farliga ämnen som arsenik till luft och grundvatten. En del av vårt e-avfall dumpas i fattiga länder som saknar tillräckligt hårda miljöregler.

Möjligt att förändra

När 13-åriga Sana kommer hem från skolan slänger hon sig i soffan för att se på tv eller spela dataspel. **HON KÖPTE SIN FÖRSTA MOBILTELEFON NÄR HON VAR TIO**. Sanas omgivning är full av elektronik, men hon vet egentligen väldigt lite om människorna som tillverkar produkterna på andra sidan jorden.

Hon skulle också kunna tänka sig att **BETALA MER FÖR SAKERNA** hon köper, om hon visste att de hade tillverkats under bättre förhållanden. Skulle du också kunna tänka dig det?

"Jag har aldrig funderat på vem som gör telefonerna eller hur de är gjorda, men **JAG TROR ATT MIN MOBILTELEFON TILLVERKADES I KINA**", säger hon.

Sana har flera idéer om hur man skulle kunna förbättra arbetsförhållandena för arbetare som Maew: "Jag tror inte att jag ensam kan förändra situationen, men tillsammans med andra går det nog. **VI SKULLE TILL EXEMPEL KUNNA PROTESTERA**, vända oss till tv, starta projekt och på nåt sätt kräva att de får en högre lön..."

"Jag tror inte att jag ensam kan förändra situationen, men tillsammans med andra går det nog."

SANA, 13 ÅR, STUDENT I AMSTERDAM

LÄS MER PÅ NÄSTA SIDA OM VAD DU KAN GÖRA FÖR ARBETARE SOM MAEW...

MAKEITFAIR

För att vi ska kunna köpa billiga produkter har elektronikföretagen flyttat tillverknigen till länder där arbetskostnaderna är låga och miljöreglerna inte är så strikta.

Mycket av produktionen sker numera i Kina, där ungefär hälften av världens mobiltelefoner och datorer tillverkas. Fabriker har även flyttats till länder som Indien, Thailand, Filippinerna, Mexiko och Östeuropa.

Elektronikföretagen har ofta dålig koll på leverantörskedjan och många av dem misslyckas med att ta ansvar för oacceptabla arbetsförhållanden och miljöutsläpp, särskilt i fabriker där de olika komponenterna tillverkas.

makeITfair är en kampanj som drivs av europeiska organisationer som vill få stopp på miljöförstöringen och förbättra arbetsvillkoren för arbetare som Maew. I Sverige deltar Svenska kyrkan, Fair Trade Center och SwedWatch. Vi uppmanar ungdomar runt om i Europa att delta i vår kampanj så att regeringar och företag förbättrar arbetsförhållandena för elektronikarbetare i världens fattiga länder. Vi vill att företagen bakom våra mobiltelefoner, datorer, mp3-spelare och dataspel tar sitt ansvar och sluter upp i kampen för en renare miljö. På vår hemsida finner du våra rapporter och mer information.

Vad kan du göra? Multinationella företag kan påverka sina leverantörer. Och **DU OCH JAG KAN I VÅR TUR PÅVERKA FÖRETAGEN**. Några tips:

Om du ska köpa en ny mobiltelefon eller ett nytt dataspel, **FRÅGA FÖRSÄLJAREN VAR PRODUKTEN TILLVERKADES NÅGONSTANS**. Vad gör företaget för att se till att arbetsförhållandena är schyssta och miljön skonas?

FÖRESLÅ EN TEMADAG i din skola!

BERÄTTA FÖR FAMILJ OCH VÄNNER vad du har lärt dig. Kanske vill de också engagera sig?

När du köper en ny produkt, lämna tillbaka den gamla till affären och **SE TILL ATT DEN ÅTERVINNS!**

Håll utkik efter våra kommande makeITfair-flygblad. Gå med i kampanjen på

www.makeitfair.org

KONTAKT:
Fair Trade Center

Tel: 08-643 43 64
info@fairtradecenter.se
www.fairtradecenter.se
www.makeitfair.org

Denna publikation är framställd med bistånd av Europeiska unionen. Innehållet i denna publikation är helt och hållet en sak för Fair Trade Center och den holländska organisationen SOMO och kan inte på något sätt anses visa Europeiska unionens uppfattning.

November 2007

GRAPHIC DESIGN: JUST FAIR NL